

COVID-19: Informacije i mere zaštite - pitanja i odgovori

13.03.2020

Svetska zdravstvena organizacija (SZO) je dobila informacije o izbijanju epidemije upale pluća nepoznatog porekla u gradu Vuhanu, u Kini, 31. decembra 2019. godine. Kineske vlasti su identifikovale novi koronavirus 7. januara 2020. godine i virus je privremeno nazvan 2019-nCoV, da bi 11. februara bolest izazvana ovim virusom nazvana Koronavirus 2019, ili COVID-19. Generalni direktor SZO je proglasio ovu epidemiju za javnozdravstvenu pretnju od međunarodnog značaja (Public Health Emergency of International Concern) 30. januara 2020. godine.

Šta znači "novi koronavirus"?

Koronavirusi (CoV) predstavljaju veliku porodicu virusa koji izazivaju bolesti koje se kreću u opsegu od obične prehlade do ozbiljnih oboljenja kao što su: Bliskoistočni respiratorni sindrom (Middle East Respiratory Syndrome - MERS-CoV) i Teški akutni respiratorni sindrom (Severe Acute Respiratory Syndrome - SARS-CoV). COVID-19 je oboljenje izazvano novim koronavirusom.

Šta

Poreklo virusa

Pre nego što je prešao na ljude, ovaj virus je najverovatnije potekao od životinja. Mnogi rani slučajevi zaraze novim korona virusom povezani su sa otvorenom pijacom životnih i mrtvih divljih i domaćih životinja u Vuhanu u Kini.

Šta

Kako se možemo zaraziti novim koronavirusom?

Mogući putevi prenošenja novog koronavirusa su:

1. Šta Šta Šta
Direktnim kontaktom sa zaraženom osobom

Šta Šta Šta Među osobama koje su u bliskom kontaktu na udaljenosti manjoj od 2 m.

Šta Šta Šta Preko kapljica iz disajnih organa koje nastaju pri kihanju, kašljanju ili disanju.

2. Šta Šta Šta Indirektno, kontaktom sa različitim predmetima ili površinama na kojima virus može da preživi veoma kratak period

Šta

provetravajte prostorije u kojima boravite.

•••••

Izbegavajte boravak u zatvorenom prostoru sa veštim brojem ljudi " sredstva javnog prevoza u vreme najveših dnevnih gušvi, odlazak u supermarkete, tržne centre i druga mesta javnog okupljanja (npr. bioskopi, pozorišta, sportske manifestacije).

•••••

Ukoliko imate zakazan lekarski pregled ili vam je potreban recept za lekove koje redovno uzimate, kontaktirajte lekara telefonom.

•••••

Ne uzimajte antibiotike na svoju ruku.

•••••

Održavajte higijenu životnog prostora.

Znaci i simptomi:

• Simptomi oboljenja COVID " 19 izazvanog novim korona virusom obuhvataju povišenu telesnu temperaturu i kašalj. U ozbilnijim slučajevima, virus može izazvati upalu pluća pa čak dovesti i do smrtnog ishoda. Starije osobe i osobe koje imaju neko hronično oboljenje, kao što je šećerna bolest ili bolesti srca i krvnih sudova, osetljivije su na razvijanje teškog oblika bolesti.

• Za sve one koji imaju određene simptome respiratornih infekcija, a koji su u prethodnom periodu boravili u području zahvaćenim COVID-19 mogu da se jave dežurnom epidemiologu u Zavodu za javno zdravlje Vranje na telefone:

MTS: 017/421-310, svakog radnog dana od 07-14h

••••• 065/5806205, svakog dana od 08-22h

••••• 065/5806206, svakog dana od 08-22h

••••• 064/8310222, svakog dana od 08-22h

••••• 064/8310223, svakog dana od 08-22h

064/4242326, svakog dana od 08-22h

TELENOR: 062/1946218, svakog dana od 08-22h

062/9751781, svakog dana od 08-22h

VIP: 061/6436303, svakog dana od 08-22h

Â

Â

Â

Â

Pitanja i odgovori o bolesti
uzrokovanoj novim koronavirusom COVID-19

Â

1. Â ta je novi COVID-19? Â ta je SARS-CoV-2?

Novi koronavirus koji se pojavio 2019. godine nazvan je SARS-CoV-2. Otkriven je u Kini krajem 2019. Radi se o novom soju koronavirusa koji pre nije bio otkriven kod ljudi. Bolest uzrokovana tim virusom naziva se COVID-19.

Â

2. Odakle poti•u koronavirusi?

Koronavirusi su virusi koji cirkuliraju me•u životinjama, ali neki od njih mogu pre•ti na ljude. Nakon što pre•u sa životinje na •oveka mogu se prenositi me•u ljudima.

Veliki broj životinja su nosioci koronavirusa. Na primer, koronavirus Bliskoist•nog respiratornog sindroma (MERS-CoV) poti•e od kamile, dok SARS poti•e od cibetke, životinje iz reda zveri srodnih ma•kama.

Â

3. Može li se ovaj virus porediti sa SARS-om ili sezonskim gripom?

Novi koronavirus otkriven u Kini genetski je usko povezan s virusom SARS iz 2003. i ta dva virusa imaju slične karakteristike, iako su podaci o ovom virusu još uvek nepotpuni.

SARS se pojavio krajem 2002. godine u Kini. U razdoblju od osam meseci 33 države su prijavile više od 8000 slučajeva zaraze virusom SARS-a. Tada je od SARS-a umrla jedna od deset zaraženih osoba.

Trenutno dostupne informacije nisu dovoljne da bi se sa sigurnošću moglo reći koliko je smrtonosan SARS-CoV-2. Ipak, preliminarni nalazi ukazuju da je on manje smrtonosan od SARS-CoV.

Iako se SARS-CoV-2 i virusi gripa prenose s osobe na osobu i mogu imati slične simptome, ta dva virusa su vrlo različita te se stoga i ponašaju drugačije. Još je prerano donositi zaključke o načinu širenja SARS-CoV-2. Ipak, preliminarni podaci ukazuju da se SARS-CoV-2 prenosi kao SARS.

Â

4. Kako se virus prenosi? Koliko lako se on širi?

Iako virus potiče od životinja, on se sada širi sa osobe na osobu (prenos sa oveka na oveka). Trenutno dostupni epidemiološki podaci nisu dovoljni za utvrđivanje lakoće i uspešnosti širenja virusa među ljudima. Virus se uglavnom prenosi kapljicnim putem pri kihanju i kašljanju.

Preliminarna istraživanja ukazuju da je prosečan period inkubacije 5-6 dana, sa maksimalnim periodom do 14 dana. Iako su ljudi najzarazniji kada imaju simptome (nalik na simptome sezonskog gripa – povišena temperatura, kihanje, kašljanje), postoje naznake da neki ljudi mogu preneti virus iako nemaju simptome ili pre nego što se simptomi pojave što nije neuobičajeno i kod drugih virusnih infekcija.

Â

5. Koji su simptomi zaraze 2019-nCoV?

Koliko je poznato, virus može uzrokovati blage simptome slične gripu poput:

povišene telesne temperature

Â Â Â Â Â Â Â Â
kašlja

Â Â Â Â Â Â Â Â
otežanog disanja

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â
bolova u mišićima, i

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â
umora

U tešim slučajevima javlja se teška upala pluća, sindrom akutnog otežanog disanja, sepsa i septički šok koji mogu uzrokovati smrt pacijenta. Osobe koje boluju od hroničnih bolesti podložnije su tešim oblicima bolesti.

Â

6. Jesu li neki ljudi pod većim rizikom od drugih?

Starije osobe i osobe s hroničnim bolestima (poput povišenog pritiska, srčanih bolesti, dijabetesa, poremećaja jetre i bolesti disajnih puteva) imaju veći rizik razvoja teških oblika ove bolesti.

Â

7. Postoji li specifično lečenje bolesti COVID-19?

Ne postoji specifična terapija ove bolesti. Pristup lečenju pacijenata s infekcijama povezanim sa koronavirusom je simptomatsko.

Â

8. Gde osoba koja ima simptome i sumnja na infekciju novim koronavirusom može da se testira?

Ako imate simptome infekcije organa za disanje (povišena temperatura, kijavica, kašalj, curenje iz nosa, otežano disanje ili drugo), odmah stavite masku preko usta i nosa, pojačajte higijenu ruku (pranje toplom vodom i sapunom u trajanju od najmanje 20 sekundi), izbegavajte kontakte sa drugim osobama, koristite maramicu kad kijate ili kašljete, i pozovite telefonom epidemiologa instituta ili zavoda za javno zdravlje nadležnog za područje u kome boravite. Od epidemiologa ćete dobiti uputstva o daljem postupku. Potrebno je da postupite u skladu sa dobijenim uputstvima.

Â

9. Kako izbeći zarazu?

Ako boravite u područjima u kojima postoji intenzivna transmisija virusa:

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â
izbegavajte kontakt sa bolesnim

ljudima, pogotovo ljudima koji kaÅljju;

Å.Å Å Å Å Å Å Å Å
 izbegavajte trÅ¾ne centre
 i mesta gde se drÅ¾e Å¼ive ili mrtve Å¼ivotinje;

Å.Å Å Å Å Å Å Å Å
 pridrÅ¼avajte se opÅjtih pravila
 o higijeni ruku i hrane;

Å.Å Å Å Å Å Å Å Å
 pre jela, nakon toaleta ili
 diranja Å¼ivotinja perite ruke sapunom i vodom ili koristite dezinficijens na bazi
 alkohola;

Å.Å Å Å Å Å Å Å Å
 izbegavajte kontakt sa Å¼ivotinjama
 i njihovim izluÄevinama.

Gde god putujete, pridrÅ¼avajte se opÅjtih pravila
 o higijeni ruku i hrane.

Å

10. Kako da se ponaÅja osoba koja je bila u bliskom
 kontaktu sa osobom obolelom od COVID-19?

Osoba koja je tokom poslednjih 14 dana bila u bliskom
 kontaktu sa obolelim od COVID-19 biÅte stavljena pod aktivni nadzor u samoizolaciji.
 To znaÄi da Åte osoba biti u kuÅtnoj izolaciji pod zdravstvenim nadzorom, meriti telesnu
 temperaturu jednom dnevno i biti u svakodnevnom kontaktu sa nadleÅnim epidemiologom.
 Ako ova osoba razvije znake respiratorne bolesti, epidemiolog koji sprovodi nadzor
 postupiÅte prema algoritmu aktivnosti za postupanje sa licem kome je izdato reÅjenje
 o stavljanju pod zdravstveni nadzor u vezi sa moguÅtom izloÅenoÅtu infekciji novim
 koronavirusom SARS-CoV-2.

Å

11. Koja su pravila za dezinfekciju/pranje ruku?

Pranje i dezinfekcija ruku kljuÄni su za spreÅavanje
 infekcije. Ruke treba prati Åesto i temeljno sapunom i vodom najmanje 20 sekundi.
 Kada sapun i voda nisu dostupni moÅete koristiti dezinficijens koji sadrÅi najmanje
 60% alkohola. Virus ulazi u telo kroz oÄi, nos i usta, stoga ih nemojte dirati neopranim
 rukama.

Å

12. Jesu li hirurÅke maske efikasna zaÅtita protiv
 SARSâ€CoV-2?

Uz primenu drugih mera zaštite, hirurška maska, ako se pravilno koristi, pruža određeni stepen zaštite, odnosno sprečava zaražavanje kapljičnim putem. Za ublaženi socijalni kontakt s obolelim dovoljna je hirurška maska i održavanje udaljenosti najmanje jedan metar od bolesnika.

Â

13. Postoji li vakcina protiv SARS-CoV-2?

Trenutno ne postoji vakcina protiv koronavirusa, pa tako ni protiv SARS-CoV-2. Zato je važno sprečiti infekciju ili njeno dalje širenje.

Â

14. Ātiti li ovogodišnja vakcina protiv sezonskog gripa od SARS-CoV-2?

Virus gripa i SARS-CoV-2 su vrlo različiti i vakcina protiv sezonskog gripa ne štiti od bolesti uzrokovane virusom SARS-CoV-2.

Â

15. Da li treba odložiti putovanje u područja u kojima postoji intenzivna transmisija virusa?

Granim Republike Srbije se savetuje da odložite planirana putovanja u sva područja u kojima se registruje intenzivna transmisija virusa SARS-CoV-2 zbog mogućeg rizika od zaražavanja novim korona virusom.

Ukoliko putujete u područja intenzivne transmisije, preporučuje se pridržavanje sledećih mera:

•••••

izbegavanje kontakta sa osobama koje imaju znake infekcije organa za disanje (kašalj, kijanje, curenje nosa, povišena temperatura);

•••••

izbegavanje masovnih okupljanja i boravka u prostoru gde se nalazi veliki broj osoba;

•••••

pojačana i česta higijena ruku (pranje vodom i sapunom najmanje 20 sekundi, ili ako to nije moguće, korišćenje alkoholnih gelova za dezinfekciju ruku, naročito nakon kontakta sa obolelim osobama ili boravka u potencijalno ugroženom području;

•••••

može se preporučiti nošenje maski preko usta i nosa ukoliko se boravi u prostoru gde su masovna okupljanja (aerodromi, železničke i autobuske stanice, gradski i međugradski prevoz i sl);

•••••

pridržavanje mera zaštite

od prenošenja infekcije kod svih osoba koje osete simptome infekcije organa za disanje (respiratorna higijena – održavanje odstojanja od drugih osoba, pokrivanje usta i nosa prilikom kašljanja ili kihanja papirnim maramicama ili rukavom u pregibu lakta, često pranje ruku);

•••••

izbegavanje kontakta sa živim

ili mrtvim divljim ili domaćim životinjama.

•

16. Da li ako sam nedavno boravio/la u području na kome postoji intenzivna transmisija virusa i imam simptome respiratorne infekcije?

Osoba koja je unazad 14 dana boravila u Kini ili drugim zahvaćenim područjima i naglo razvije znakove bolesti disajnih puteva (povišena telesna temperatura, kašalj, gušobolja ili teškoće disanja) treba da se telefonom javi nadležnom epidemiologu, opiše znakove bolesti i obavezno kaže da je boravila u području na kome postoji intenzivna transmisija virusa. Osobe koje su u poslednjih 14 dana pre ulaska u Republiku Srbiju boravile na području zahvaćenom epidemijom bolesti koju izaziva SARS-CoV-2 biće stavljene pod zdravstveni nadzor u samoizolaciju pri ulasku u Srbiju. To znači da će im ukoliko nemaju simptome bolesti pri ulasku u zemlju, granični sanitarni inspektor izdati rešenje o stavljanju pod zdravstveni nadzor u samoizolaciji kod kuće, te će biti u kontaktu sa nadležnim epidemiologom tokom trajanja nadzora. Ukoliko osoba tokom zdravstvenog nadzora razvije simptome respiratorne bolesti ili povišenu temperaturu, epidemiolog će postupiti u skladu sa sumnjom na bolest uzrokovanu COVID-19.

•

17. Da li se dešava tokom leta avionom ili na aerodromu?

Ako se tokom leta uoče znakovi bolesti kod nekog od putnika osoblje aviona će svim putnicima podeliti anketne listiće (Passenger locator cards) koje moraju ispuniti. Osoblje aviona će zatim pokupiti listiće pre sletanja aviona i po sletanju ih predati graničnom sanitarnom inspektoru na graničnom prelazu. Na osnovu listića i anketiranja granični sanitarni inspektor će izdati rešenje o zdravstvenom nadzoru i putnike uputiti na teritorijalno nadležnog epidemiologa. Građani kojima je izdato rešenje o stavljanju pod zdravstveni nadzor treba da se u roku od 24 časa jave teritorijalno nadležnom institutu, odnosno zavodu za javno zdravlje. Epidemiolog instituta/zavoda će uzeti potrebne podatke i dati im uputstvo o sprovođenju nadzora. Ako osoba po završetku zdravstvenog nadzora ne razvije simptome respiratorne bolesti, epidemiolog šalje obaveštenje o završetku zdravstvenog nadzora nadležnim ustanovama. Obolela osoba iz aviona će se transportovati u bolnicu na dalju obradu. Ako se pre isteka zdravstvenog nadzora pokaže da oboleli putnik ne boluje od SARS-CoV-2 prekida se zdravstveni nadzor nad njegovim kontaktima.

Rizik od zaraze na aerodromu sličan je riziku na svakom drugom mestu gde se okuplja velik broj ljudi.

•

18. Da li je bezbedna hrana uvezena iz podruĉja u kojima postoji intenzivna transmisija virusa?

Nije zabeleĝen prenos SARS-CoV-2 putem hrane, te stoga nema dokaza da prehrambeni proizvodi uvezeni iz podruĉja u kojima postoji intenzivna transmisija virusa predstavljaju zdravstveni rizik za graĉane vezan za SARS-CoV-2. On se prvenstveno prenosi sa jedne osobe na drugu.

Â

19. Da li je bezbedan kontakt sa kuĉnim ljubimcima i domaĉim Ćivotinjama?

Postojeĉa istraĝivanja povezuju SARS-CoV-2 sa nekim vrstama slepih miĉeva u Kini, ali nije iskljuĉeno prisustvo i kod drugih Ćivotinja. Nekoliko vrsta koronavirusa se javlja kod Ćivotinja i mogu se prenositi na druge Ćivotinje i ljude. Prema raspoloĝivim podacima nema dokaza da kuĉni ljubimci (npr. psi i maĉke) imaju veĉi rizik zaraze nego ljudi. Kao mera opreznosti u kontaktu sa Ćivotinjama pridravajte se osnovnih naĉela higijene.

Â

20. Da li je bezbedno da primim poĉtansku poĉiljku iz podruĉja zahvaĉenih infekcijom novim koronavirusom?

Na osnovu raspoloĝivih podataka smatra se da je rizik od prenosa novog koronavirusa na ljude putem poĉtanskih poĉiljki zanemarljiv. Svi do danas poznati koronavirusi, ukljuĉujući virus koji je pre 18 godina uzrokovao SARS i virus koji unazad sedam godina uzrokuje MERS prenose se neposrednim bliskim kontaktom (kapljinim putem) i vrlo su osetljivi na atmosferske uslove (vrlo kratko zadravaju infektivnost izvan ljudskog tela), te za nijedan od njih nije utvrĉen prenos putem poĉtanskih poĉiljki.

Â

21. Da li su sapuni za ruke u javnim toaletima efikasni u uniĉtavanju novog koronavirusa?

Ne. Sapuni za ruke nisu efikasni u uniĉtavanju SARS-CoV-2. Da biste se zaĉitili od novog koronavirusa, potrebno je da Ćto Ćeĉte perete ruke sapunom i vodom ili da ih Ćistite dezinficijensima na bazi alkohola.

Â

22. Koliko su efikasne termovizijske kamere u otkrivanju ljudi zaraĉenih novim koronavirusom?

Termovizijske kamere su efikasne u otkrivanju osoba koje imaju poviĉenu telesnu temperaturu. Meĉutim, oni ne mogu da detektuju osobe koje su zaraĉene novim koronavirusom, a kod kojih joĉ uvek nema simptoma bolesti.

Ukoliko se termičkim skenerom otkrije osoba da ima povišenu telesnu temperaturu i dolazi iz područja u kome je registrovano obolevanje od novog koronavirusa, to ne znači automatski i da je osoba zaražena ili obolela od novog koronavirusa. Granična sanitarna inspekcija preduzima dalje korake u zavisnosti od visine telesne temperature i prisustva simptoma infekcije organa za disanje.

Â

23. Može li prskanje alkoholom ili hlorom po telu ubiti novi koronavirus?

Ne. Raspršivanje alkohola ili hlora po nečije ubiti viruse koji su već ušli u vaše telo. Prskanje takvih materija može biti štetno za sluzokožu usta i oka. Preparati na bazi alkohola i hlora mogu biti korisni za dezinfekciju površina, ali ih treba koristiti u skladu sa uputstvom za upotrebu.

Â

24. Da li redovno ispiranje nosa fiziološkim rastvorom može sprečiti infekciju novim koronavirusom?

Ne. Nema dokaza da redovno ispiranje nosa fiziološkim rastvorom štiti ljude od respiratornih infekcija pa ni od infekcije novim koronavirusom.

Â

Â

Â Â Â Â Â Â Â

Â Â

Â

Â

Â